

УДК 159.922.72 – 053.4

Наталія МЕЛЬНИК*доктор педагогічних наук, професор кафедри психології
та педагогіки Київського міжнародного університету,**м. Київ, Україна***e-mail:** loroknatalia@gmail.com**ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ
ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті розкрито особливості формування емоційного інтелекту дітей дошкільного віку; проаналізовано сутність і зміст феномену емоційного розвитку особистості в контексті його вітчизняних та зарубіжних дослідників. Вивчення наукової літератури показало, що емоційний розвиток людини проявляється в зростанні здатності організму до саморегуляції емоційних станів, в накопиченні словесних і невербальних виразів емоцій (в тому числі і в зростанні емоційного словника), в збагаченні емоційного досвіду дитини, в появі нових емоцій (перш за все, соціальних і інтелектуальних), в умінні розрізняти і більш тонко диференціювати емоційні стани і партнера в спілкуванні. Встановлено, що формування емоційного інтелекту значною мірою залежить від емоційного розвитку особистості. У процесі дослідження з'ясовано, що серед ефективних методів формування емоційного інтелекту є: метод мотивації до емпатії, емоційно-образного впливу, словниковий та ігровий методи, а серед прийомів можемо виокремити: створення емоційно-насиченого фону, емоційний масаж, формули емоційної стійкості.

Ключові слова: емоційний розвиток, емоційний інтелект, особистісний розвиток, дошкільне дитинство, формування емоційного інтелекту.

Процеси комунікації в сучасному суспільстві характеризуються високим ступенем динамічності, інтегрованістю та глобалізованістю, що обумовлюється розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, розширенням сфер освітянського, економічного та соціального співробітництва як в межах однієї країни, так і вселенського масштабів. Означене визначає сучасні особливості спілкування між всіма членами суспільства, починаючи з дітей раннього і завершуючи людьми зрілого віку. Постає нагальна потреба у визначенні способів оптимальної комунікації, налагодження механізмів взаєморозуміння та формування збалансованої системи співіснування суспільства в цілому. У контексті зазначеного особливу увагу психологів, педагогів, соціологів, дослідників в останні десятиліття звернено до проблеми емоційного розвитку та формування емоційного інтелекту особистості з раннього віку.

Важливо відмітити, що оволодіння особистістю загальнолюдськими цінностями, способами оптимальної комунікації з іншими неможливе тільки на рівні усвідомлення, оскільки цей процес передбачає також і емоційні переживання різного спектру. З огляду на це, на сучасному етапі розвитку педагогічної науки суттєвого значення набуває проблема емоційної культури, емоційного розвитку та інтелекту. Актуальність розробки й вирішення даної проблеми визначається також і тим, що вивчення та аналіз освітянської практики засвід-

чує наявність суперечностей між інтелектуальним та емоційним розвитком особистості, рівнем знань та емоційним сприйняттям дітей. Нерідко інтелектуальне випереджає емоційне, хоча психологами і педагогами відмічено, що емоційні процеси займають одне з важливіших місць у формуванні особистості дитини, а емоційний розвиток є складовою частиною емоційного інтелекту особистості.

Проблема емоційної сфери особистості розглядалась у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних психологів (А. Ребер, А. В. Сухарев, О. Я. Чебикін, С. Ламберт, В. Меннігер та ін.), психофізіологів (П. Фресс, П. В. Симонов та ін.) та педагогів (С. В. Родіна, Т. С. Сваренко та ін.). Значний внесок у вирішення проблеми емоційної сфери особистості зробили О. Я. Чебикін, А. Маурер, Дж. Мюррей та інші, в роботах яких викладені загальні уявлення щодо її дослідження та формування. Результати досліджень Г. М. Бреслава, О. В. Запорожець, Я. З. Неверович, О. І. Кульчицької, Е. Л. Носенко, А. Е. Ольшаннікової, Е. Д. Хомської, О. Л. Яковлевої та інших, що спрямовані на виявлення певних закономірностей становлення емоційної сфери, а також О. Г. Асмолова, Л. С. Виготського, Г. Крайг, І. С. Кона, О. М. Леонтєва, Д. Б. Ельконіна та інших, які пов'язані з визначенням факторів розвитку особистості, актуалізують проблему поглибленого пізнання емоційної сфери.

Однак, особливої уваги потребують проблеми емоційного розвитку дітей дошкільного віку. За

твердженням Т. А. Даніліної в дошкільному віці емоції відіграють велику роль в житті дитини [6]. Дослідниця говорить про те, що в цей віковий період емоційні реакції носять імпульсивний і безпосередній характер. У ранньому віці емоції більш виражені, ніж в дошкільному дитинстві. Це пов'язане з тим, що дитина не вміє керувати своїми переживаннями і емоції починають керувати його поведінкою. Через це відбувається більш бурхливий і мимовільне прояв емоцій. Дорослий легко може визначити емоції дитини тому що вони проявляються і міміці дитини, і в його поведінці в цілому. До кінця періоду раннього дитинства і наближення кризи 3 років у дитини з'являється афективний поведінка при виникненні у нього труднощі їй. Ця емоційна спалах з'являється, коли у дитини не виходить зробити щось – то самостійно і поруч не виявляється дорослого, який міг би допомогти.

Так само дитина може демонструвати подібне поведінку. Через брак уваги з боку дорослих. Афективний поведінка поступово проходить, якщо дорослі спокійно реагують на поведінку дитини. У дошкільному дитинстві афективний поведінка або повністю перестає проявлятися, або його інтенсивність знижується. Емоційний фон дитини стає боліт стабільним. П. М. Якобсон в своїх працях писав, Що при переході від раннього до дошкільного віку змісту емоцій зазнає зміна. Зміни відбуваються зміни одних почуттів іншими і появи нового типу емоційних станів. об'єкти, від яких раніше виникав інтерес, перестають цікавити дитини.

На їхньому місці з'являються нові об'єкти і дії, що приковує до себе велику увагу. До дошкільного віку емоційний світ дитини змінюється і стає більш різноманітним. Відбувається ускладнення емоцій від базових (радість, гніву, страху та ін.) до захоплення, подив, ревності, смутку. Зміни відбуваються і в зовнішніх проявах дитини емоцій. діти вчать показувати емоції через посмішку, погляд, інтонацію, позу, жести. О. В. Запорожець [8] вважає, що виникнення нових емоцій в дошкільному віці, перш за все пов'язано зі зміною змісту та структури діяльності дитини. До 3 років у дітей з'являються емоційні реакції, що свідчать про наявність естетичного переживання. Спочатку дитина наслідує дорослому, який виховує в ньому естетичне почуття. Дорослий акцентує увагу дитини на естетичну сторону предмета або явища: «Подивися, як красиво» і т.п. У дитячому віці дитини залучали блискучі і яскраві речі, але в період дошкільного дитинства дитина швидко навчається розрізняти гарне і негарне і починає ділитися спостереженнями зі дорослими. Дитина радіє

квітам, гарному одязі, красивою іграшці, бачить красу в творах мистецтва. Заняття і дидактичні ігри сприяють розвитку інтелектуальним емоціям таких як: здивування, цікавість, впевненість або сумніви в своїх судженнях і радість від знайденого вирішене

В останні десятиліття надзвичайно активно ведуться дискусії щодо формування емоційного інтелекту (ЕІ) та важливості для цього раннього емоційного розвитку дитини, як бази для подальшого ефективного формування ЕІ. Проте окреслений аспект потребує науковий досліджень, які б забезпечили експериментальну перевірку ефективних способів формування такого емоційного інтелекту дитини дошкільного віку, який би сприяв повноцінному гармонійному розвитку дитини та поступової позитивної соціалізації в різні освітні середовища та соціопросторі в цілому.

Відтак, за **мету статті** ставимо визначення наукових категорій «емоційний розвиток» та «емоційний інтелект», «емоційний інтелект дітей дошкільного віку», а також виокремлення методів і прийомів емоційного розвитку дітей дошкільного віку.

Сформульована мета якісно реалізовуватиметься через поетапне розв'язання таких завдань: по-перше є необхідність з'ясування особливостей відмінності та визначення сутності таких категорій як «емоційний розвиток», «емоційний інтелект» та «емоційний інтелект дітей дошкільного віку» та з'ясування взаємозв'язку окреслених понять; по-друге, систематизація та виокремлення існуючих методів та прийомів емоційного розвитку дітей дошкільного віку, як таких, що забезпечуючи останнє сприятимуть формуванню емоційного інтелекту особистості.

Емоції допомагають розкрити внутрішній світ людини, впливають на її вчинки, відіграють роль регуляторів людського спілкування. У галузі психолого-педагогічного знання, проблема емоційного розвитку особистості дитини займає важливе місце і є однією з найбільш дискусійних. Це пов'язано з неоднозначністю розуміння сутності та змісту процесу емоційного розвитку, його механізмів, а також умов, що впливають на нього, відтак розглянемо ці питання більш ґрунтовно.

Визначаючи поняття «емоційний розвиток», важливо зупинитися на розумінні поняття розвитку, який прийнято розуміти як процес послідовного руху, зміни в організмі, менталітеті, інтелектуальної та духовної сфери людини як розвиток [7]. У педагогічній науці розвиток – це головна категорія, наукове поняття, що виражає найбільш істотні властивості і відносини певного явища дійсності: розвиток – це об'єктивний процес і

результат внутрішнього послідовного кількісного і якісного зміни фізичних і духовних сил людини (фізичний розвиток, психічний, соціальний, духовний) [11]. Розробка відрізняється від будь-яких інших змін об'єкта. Об'єкт може змінюватися, але не розвиватися.

Розвиток і освіта не може бути просто сказано будь-якій людині, як людина повинна досягти його власної діяльності, силами і напруженістю.

Джерелом і внутрішнім змістом розвитку є наявність протиріч між старим і новим. Л. С. Виготський виділив два рівня розвитку дітей: 1) рівень відповідного розвитку – від ображає діяльні особливості психічних функцій дитини, які склалися сьогодні; 2) зона наступного розвитку – зона незрілих, але дозрівають психічних процесів, що відображає можливості досягнення дитини в умовах співробітництва з дорослими [4, 12].

У зв'язку з цим педагоги повинні очікувати від майбутнього, завтрашнього розвитку дитини сформованості у неї вміння подолати труднощі за допомогою дорослих «сьогодні», але вже «завтра» дитина має навчитися робити це самостійно. Дане твердження є справедливим і для емоційного розвитку особистості.

Водночас, дослідники розходяться в думці про те, які зміни вони домінують в цьому процесі. Так, іноземні психологи Д. Ватсон, Т. Рибот, П. Фресса, розглядаючи емоції як цілком вроджені типові реакції організму, відзначили, що емоції в філогенії і онтогенезі підкоряються інтелекту все більше і більше, і, по суті, приходять до другого плану як «архаїчні інстинктивні реакції» [10, 75]. Вітчизняні психологи Л. С. Виготський, А. В. Запорожець виклали і іншу точку зору: емоції під час онтогенезу суттєво збагачуються й набувають нових, більш досконалих форм прояву під впливом соціальних умов. Етимологічно термін «емоції» (латинія «*emovere*») означає «хвиль, що збуджуються» [13, 411]. Однак з часом слово «емоції» стало трохи відрізнятися. Емоції – особливий клас психічних процесів і станів, що відбивають у формі безпосереднього досвіду (задоволення, радості, страху і т. д.) первинна оцінка явищ і ситуацій. Емоції пропагують або мобілізацію (активізацію) менталітету і поведінки людини, або гальмування розумової діяльності і поведінки [3, 12].

Поняття «емоції» розглядалося представниками різних галузей наукового знання, як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі, що дозволило виділити різні підходи у вивченні цього явища людської діяльності. Ч. Дарвін – творець теорії природного відбору був одним з перших, чиє увагу привернули емоційні явища. Вітчизняні фізіо-

логи (І. П. Павлов, І. І. Сеченов) і зарубіжні вчені (Гільгорі, Грей, У. Кеннон) розглядали природу емоційних проявів з фізіологічної позиції. У психологічній науці емоції були проаналізовані в різних аспектах: в діяльності (Г. М. Брацлава, А. Н. Леонтьєв, Д. Б. Ельконіна та ін.); в поведінці (У. Джеймс, А. В. Запорожець, К. Ізард, Ж. Піаже); в особистісному розвитку (В. Вілюнас, Л. С. Виготський, Б. І. Додонов, С. П. Ільїн та ін.). У роботах А. Н. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна, Г. М. Ципіна та інших авторів, взаємозв'язок емоцій і мотивів навчання. Також було відзначено, що з віком емоції починають передбачати дії дітей, зростає роль значної частини активності дітей. Діяльність дитини обумовлена емоційними переживаннями, які викликають його подальший розвиток.

Вивчення наукової літератури показало, що емоційний розвиток людини проявляється в зростанні здатності організму до саморегуляції емоційних станів, в накопиченні словесних і невербальних виразів емоцій (в тому числі і в зростанні емоційного словника), в збагаченні емоційного досвіду дитини, в появі нових емоцій (перш за все, соціальних і інтелектуальних), в умінні розрізняти і більш тонко диференціювати емоційні стани і партнера в спілкуванні. Так, наприклад, по Д. Гельмену і К. Ізард в емоційному розвитку дітей має три аспекти: осмислення, вираження і регуляція емоцій [9, 82].

Психологи і педагоги, дотримуючись в дослідженнях діяльнісного підходу (Л. І. Божович, Г. М. Брацлава, А. В. Запорожець, Я. З. Неверович, М. І. Юсупов) вважають, що рівень і вік поле емоційного розвитку дитини виробляється емоційних новоутворень [2, 63]. Означене дозволяє вітчизняним дослідникам зрозуміти онтогенез емоційного розвитку як процесу послідовного і природного виникнення і функціонування новоутворень, специфічних і необхідних для даного вікового етапу.

Щодо поняття «емоційний інтелект», на думку цих учених, есукупністю когнітивних здібностей до ідентифікації, розуміння та управління емоціями [14]. Емоційний інтелект розглядається як здатність до розпізнання, розуміння емоцій і управління ними; маються на увазі як власні емоції суб'єкта, так і емоції інших людей (Г. Г. Гарскова, Д. В. Люсін, J. D. Mayer, P. Salovey, K.V. Petrides, A. Furnham і багато ін.).

У зарубіжній психології виділяється ряд наукових напрямів у вивченні даного конструкта. Емоційний інтелект вивчається в аспекті успішності життєдіяльності людини (D. Goeman, R. K. Cooper, A. Sawaf, T. H. Weisinger, S. B. Wolf тощо), ефективної комунікації та соціальної інтеракції

(U.S. Schulte), його взаємозв'язку з показниками психічного і фізичного здоров'я (M. L. Bracken, J. V. Cianochi, G. R. Trinidad).

Відповідно до теорії емоційно – інтелектуальних здібностей емоційний інтелект задіяний в адаптивній обробці емоційної інформації та розглядається як підструктура соціального інтелекту, яка включає здатність спостерігати власні емоції і емоції інших людей, розрізнити їх і використовувати отриману інформацію для управління мисленням і діями [14].

Відтак, спочатку емоційний інтелект розглядався як здатність, що відповідає за обробку емоційної інформації. Пізніше концепція була перероблена, і емоційний інтелект став визначатися як поєднання чотирьох здібностей, які освоюються в онтогенезі послідовно: сприйняття, ідентифікація емоцій (власних та інших людей); управління власними емоціями та почуттями інших людей; рефлексивна регуляція емоцій, необхідна для емоційного та інтелектуального розвитку; розуміння емоцій; фасилітація мислення [12].

На основі здійсненого теоретичного аналізу «емоційний інтелект дітей дошкільного віку» розуміємо як стійку здатність дитини до розрізнення різних емоційних станів (власних та співрозмовників), індикаторами якої є: яскравість вираження емоцій дитини, вміння відчувати позитивні та негативні емоції співрозмовника (незалежно від статі та віку), спроможність дитини до емпатії (наявність емпатійної чутливості), здатність дитини розпізнавати свої власні позитивні та негативні емоції, аналізувати їх, робити висновки та дії відповідно до різних повсякденних ситуацій.

Представлене демонструє тісний взаємозв'язок розвитку емоцій людини та її інтелекту, відтак, можемо стверджувати, що емоційний розвиток є основою, одним із визначаючих факторів формування емоційного інтелекту особистості.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (п. 1.6) особливу увагу надано питанню захисту і зміцненню емоційного благополуччя дітей, розвитку в них естетичних почуттів, емоційно-моральної чуйності, доброї волі, розуміння і співпереживання почуттів інших людей [1].

Успіх емоційного розвитку дітей дошкільного віку забезпечується формами, методами і прийомами.

Форма є стійкою, повної організацією педагогічного процесу в єдності всіх його складових. Основними формами емоційного розвитку дітей дошкільного віку є: ігрові заняття, самостійна музична діяльність дітей, спільна діяльність дітей і дорослих у висловлюваннях – імпрровізаціях, виставах – імпрровізаціях, фотовиставках та ін. [5, 91].

Методика являє собою систему способів впливу на поведінкову сферу людини, спрямовану на реалізацію навчально-виховних завдань. Методи лікування:

- метод мотивації до емпатії: вихователь пробуджує у дітей емоційні реакції через розуміння і емпатію емоційних умов іншого, перетворюючись на допомогу.
- метод емоційно-образного впливу, яка спрямована на мотивацію дітей до передачі емоційних переживань в образному втіленні за допомогою «занурення» в ситуації вільної операційної уявленнями.
- словниковий метод реалізується здебільшого в естетичних бесідах з дітьми і в розвитку словника емоцій дитини.
- ігровий метод є одним з основних методів формування емоцій у дітей дошкільного віку. Ігри близькі, доступні активності дітей дошкільного віку, яка природно вписується в життя дітей, як провідної діяльності здатна здійснювати позитивні зміни в емоційній та інших сферах особистості, формувати нові способи дій та форми поведінки. Маючи такі властивості, гра створює сприятливу ситуацію для розвитку виразних проявів дітей, для їх творчої самореалізації. В ході перетворень роль і при виконанні різних ігрових завдань дитина мимоволі збагачується способами вираження емоцій і адекватного оформлення експресивних дій. Емоційно-сенсорні і емоційно-експресивні гри – найважливіші в цьому плані.

Відмітимо також, що прийом є практичним механізмом застосування навчально-виховної техніки і технологій в процесі формування свідомої, всебічно розвиненої особистості. До ефективних прийомів емоційного розвитку дітей дошкільного віку відносимо:

1. Створення емоційно-насиченого фону – надає настрій на зйомках, емоції за допомогою візуальних і звукових засобів, довірчий контакт вихователя з дітьми і т.д.
2. Контрастних зіставлень, прийом спонукає дітей порівнювати, зіставляти, шукати аналогії, вибирати з декількох різних роботах.
3. Рольової взаємодії, який вводить дитину в ситуацію емоційного спілкування через настрій-образ (наприклад, настрою-образи «ведмедя» і «зайця» в ситуації, коли зайчик дразнить ведмедика, образи «совеняти» і «хороброго гусеняти» в ситуації страху перед загрозою, «чарівних горошин з стручка» в ситуації різних думок і інші, виступають показниками розвинутого емоційного ставлення).
4. Синтезу мистецтв – дозволяє збагатити естетичні емоції дітей, поглибити відчуття

дитиною художнього настрою і сприяє розшифровці змісту естетичних емоцій.

5. Кольоро-настрій – дає можливість дітям висловити настрій музики, картини, вірші, а також настрій «героя» через колір, вибираючи кольорову картку (колір можна використовувати для оцінювання дитиною заняття: як він себе відчував під час заняття; сподобалося чи ні; цікаво чи не цікаво і ін.).
6. Формули емоційної стійкості – допомагає дітям позитивно мислити, проявляти співчуття, бути зібраними, енергійними і ін. («твердо я по життю йду», «тільки сміятися», «вітха», «ах, як нам весело», «починається мій новий день», «так і немає», «я – хороший, ти – хороший», «я люблю світ», ін.).
7. Емоційний масаж – заснований на парності контрастних настроїв, регулює емоційні стани дітей (дитина усвідомлює, що свій настрій і налаштований [5]).

Отже, проведений теоретичний аналіз категорій пов'язаних з визначенням сутності феноменів «емоційний розвиток» та «емоційний інтелект», «емоційний інтелект дітей дошкільного віку» дозволяють стверджувати, що останній

значною мірою не лише залежить від емоційного розвитку особистості, але й є основоположним у формуванні емоційного інтелекту. У процесі дослідження з'ясовано, що серед ефективних методів визначаємо метод мотивації до емпатії, емоційно-обрзного впливу, словниковий та ігровий методи, а серед прийомівможемо виокремити: створення емоційно-насиченого фону, емоційний масаж, формули емоційної стійкості тощо. Виокремлені методи та прийоми не є панацеєю, але заслуговують на увагу педагогів та батьків, які піклуються про емоційний розвиток дітей та займаються питаннями формування основ емоційного інтелекту дитини. Водночас, важливо вказати і на те, що запропоновані методичні підказки потребують педагогічного супроводу у аспекті діагностики. З огляду на зазначене, ґрунтовного вивчення потребує розробка ефективної діагностики емоційного розвитку та емоційного інтелекту дітей дошкільного віку, виокремлення сутнісних відмінностей у критеріях, показниках діагностики тощо, що становить перспективу для здійснення подальших наукових розвідок у розв'язанні питань емоційного розвитку та формування емоційного інтелекту дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти : [наук. кер. А. М. Богуш ; авт. кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богиніч О. Л. та ін.]. Київ : [б. в.], 2012. 26 с.
2. Божович, Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. М. : Просвещение, 2000. 218 с.
3. Востриков, А. А. Эмоциональная саморегуляция и педагогическая психотерапия. М. : МЕЗАППИ, 1998. 28 с.
4. Выготский, Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: психологический очерк. СПб. : Союз, 1997. 96 с.
5. Гогоберидзе, А. Г. Детство с музыкой. Современные педагогические технологии музыкального воспитания и развития детей раннего и дошкольного возраста. СПб. : Детство-Пресс, 2010. 650 с.
6. Данилина, Т. А. В мире детских эмоций: пособие для практических работников ДОУ / Т. А. Данилина, В. Я. Зедгендидзе, Н. М. Степина. М. : Айрис-пресс, 2004. 160 с.
7. Дошкільна освіта Сполучених Штатів: історія і сучасність: монографія / Мельник Н. І. ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Пед. ін-т. К. : Сочінський [вид.], 2012. 330 с.
8. Запорожец, А. В. Воспитание эмоций и чувств у дошкольника. М. : ТЦ Сфера, 1985. 176 с.
9. Изард, К. Э. Психология эмоции. СПб.: Питер, 2000. 280 с.
10. Изотова, Е. К. Эмоциональная сфера ребенка: теория и практика. М. : Академия, 2004. 235 с.
11. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике. Москва : ИКЦ «МарТ» ; Ростов-на-Дону : Издат. центр «МарТ», 2005. 448 с.
12. Люсин Д. В. Структура эмоционального интеллекта и связь его компонентов с индивидуальными особенностями: эмпирический анализ / под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. М.: ИП РАН, 2004. No 4. С. 129-140.
13. Психологический словарь / под ред. В. В. Давыдова, А. В. Запорожца, Б. Ф. Ломова и др. М. : Педагогика, 1983. 448 с.
14. Mayer J. D., Salovey P. The Intelligence of emotional intelligence. 1993. V.17. No 4. P. 433-442.

References

1. The basic component of preschool education: [sci. manager AM Bogush; aut Col.: Bogush AM, Belenka GV, Boginich O. L. and others.]. Kyiv: [b. in.], 2012. 26 p.
2. Bozhovich, L. I. Personality and its formation in childhood [Text] / L. I. Bozhovich. M.: Enlightenment, 2000. 218 p.
3. Vostrikov, AA Emotional self-regulation and pedagogical psychotherapy. M.: MEZAPPI, 1998. 28 p.
4. Vygotsky, L. S. Imagination and creativity in childhood: a psychological essay. St. Petersburg : Union, 1997. 96 p.
5. Gogoberidze, AG. Childhood with music. Modern pedagogical technologies of musical education and development of children of early and preschool age. St. Petersburg : Childhood Press, 2010. 650 s.
6. Danilina, T. A. In the world of children's emotions: manual for practical workers of the DOW / T. A. Danilin, V. Ya. Zedgenidze, N. M. Stepina. M.: Airis press, 2004. 160 p.
7. Preschool Education in the United States: History and Present: monograph. Kiev. Un-t them. Boris Grinchenko, Ped. in-t - K.: Sochinsky [ed.], 2012. 330 p.

8. Zaporozhets, A. V. Education of emotions and feelings at preschool children. Moscow: SC Sphere, 1985. 176 pp.
9. Izard, K. E. Psychology of emotion. St. Petersburg: Peter, 2000. 280 p.
10. Izotova, E.K. Emotional sphere of the child: theory and practice. M.: Academia, 2004. 235 p.
11. Kozhaspirova G. M. Dictionary on pedagogy. Moscow: ICC "MarT"; Rostov-on-Don: Published. MarT Center, 2005. 448 p.
12. Lyusin D.V. Structure of emotional intelligence and the connection of its components with individual characteristics: empirical analysis // Social Intelligence: Theory, Measurement, Research: Sat. scientific tr ; ed. D.V. Lucina, D.V. Usha-kova. Moscow: IP RAS, 2004. No. 4. P. 129-140.
13. Psychological Dictionary / ed. V. V. Davydova, A. V. Zaporozhets, B. F. Lomova and others. M.: Pedagogics, 1983. 448 p.
14. Mayer J.D., Salovey P. The Intelligence of emotional intelligence. 1993. V.17. No 4. P. 433-442.

Наталія Мельник. Емоціональне розвиток особистості як основа формування емоціонального інтелекту дітей дошкільного віку

В статті розкриті особливості формування емоціонального інтелекту дітей дошкільного віку; проаналізовані сутність і зміст феномена емоціонального розвитку особистості в контексті його національних і зарубіжних дослідників. Вивчення наукової літератури показало, що емоціональне розвиток людини проявляється в зростанні здатності організму до саморегуляції емоціональних станів, в нагромадженні словесних і невербальних виражень емоцій (в тому числі і в зростанні емоціонального словаря), в обогаченні емоціонального досвіду дитини, в появленні нових емоцій (прежде всего, соціальних і інтелектуальних), в умінні розрізняти і більш тонко диференціювати емоціональні стани і партнера в спілкуванні. Встановлено, що формування емоціонального інтелекту в значительній ступені залежить від емоціонального розвитку особистості. В процесі дослідження визначено, що серед методів формування емоціонального інтелекту є метод мотивації до емпатії, емоціонально-образного впливу, словарний і ігрові методи, а серед прийомів можна виділити: створення емоціонально-наповненого фону, емоціональний масаж, формули емоціональної стійкості.

Ключові слова: емоціональне розвиток, емоціональний інтелект, особистісний розвиток, дошкільне дитинство, формування емоціонального інтелекту.

Nataliia Melnyk. Emotional development of personality as the basis of the preschool age children emotional intelligence

The article reveals peculiarities of formation of emotional intelligence of preschool children; the essence and content of the phenomenon of emotional development of the individual in the context of his domestic and foreign researchers are analyzed. At the present stage of the development of pedagogical science, the problem of emotional culture, emotional development and intelligence becomes of paramount importance. The urgency of the development and solution of this problem is also determined by the fact that the study and analysis of educational practice testifies to the existence of contradictions between the intellectual and emotional development of the individual, the level of knowledge and emotional perception of children. Often, intellectual is a head of emotional though psychologists and educators noted that emotional processes occupy one of the most important places in the formation of the child's personality, and emotional development is an integral part of the emotional intelligence of the individual.

Study of scientific literature showed that emotional development of man is manifested in the growth of the body's ability to self-regulate emotional states, in the accumulation of verbal and nonverbal expressions of emotions (including in the growth of emotional dictionary), in enriching the emotional experience of the child, in the emergence of new emotions (first all, social and intellectual), in the ability to distinguish and more subtly differentiate emotional states and partner in communication. It is distinguished, that the formation of emotional intelligence to a large extent depends on the emotional development of personality. In the course of the study, it was found out that among the effective methods of forming emotional intelligence are: the method of motivation to empathy, emotional image influence, vocabulary and game techniques, and among the techniques we can distinguish: the creation of emotionally saturated background, emotional massage, formulas of emotional stability.

Keywords: emotional development, emotional intelligence, personal development, preschool childhood, formation of emotional intelligence.